

AI HAMMA YERDAMI? SUN'IY INTELEKT DAVRIDA INSON BO'LISH

Rahimov Quvvatali

*Farg'ona davlat universiteti amaliy
matematika kafedrasi mudiri, t.f.b.f.d(PhD)
quvvatali.rahimov@gmail.com*

*Farg'ona Davlat Unversiteti 3-kurs talabasi
Mashxuraxon Mamatxalilova G'ofurjon qizi
Mamatxalilovamashzuraxon0708@gmail.com*

Аннотация

Ushbu maqolada sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining insoniyat hayotidagi roli va ularning kelajakdagi ta'siri muhokama qilinadi. SI bugungi kunda tibbiyot, ta'lim, transport va boshqa sohalarda inqilobiy o'zgarishlarga olib kelmoqda, ammo uning rivojlanishi bilan yangi xavf-xatarlar ham yuzaga kelmoqda. Maqolada, superintellektning paydo bo'lishi va uning boshqarilishi bilan bog'liq axloqiy masalalar, shuningdek, sun'iy intellektni insoniyat qadriyatlari bilan uyg'unlashtirish zarurligi ta'kidlanadi. Texnologiyalarning xavfsiz va samarali rivojlanishini ta'minlash uchun ehtiyotkorlik bilan boshqarish va global hamkorlik zarurligi muhim ahamiyatga ega.

Калит so'zlar: Sun'iy intellekt, superintellekt, axloqiy masalalar, boshqarish, texnologiyalar, xavf-xatarlar, kelajak, tibbiyot, ta'lim, transport, global hamkorlik, insoniyat qadriyatlari, Coherent Extrapolated Volition (CEV), algoritmlar, innovatsiyalar, mas'uliyat.

Аннотация

В этой статье обсуждается роль технологий искусственного интеллекта (ИИ) в жизни человека и их влияние в будущем. Сегодня Си вносит революционные изменения в медицину, образование, транспорт и другие области, но с его развитием также возникают новые опасности. В статье подчеркиваются этические вопросы, связанные с появлением суперинтеллекта и его управлением, а также необходимость гармонизации искусственного интеллекта с человеческими ценностями. Для обеспечения безопасного и эффективного развития технологий необходимы тщательное управление и глобальное сотрудничество.

Ключевые слова: искусственный интеллект, суперинтеллект, этические вопросы, Управление, технологии, риски, будущее, медицина, образование,

транспорт, глобальное сотрудничество, человеческие ценности, когерентное экстраполированное волеизъявление (CEV), алгоритмы, инновации, ответственность.

Annotation

This article discusses the role of artificial intelligence (AI) technologies in human life and their future implications. AI today is leading to revolutionary changes in medicine, education, transport and other areas, but with its development, new risks also arise. The article highlights the ethical issues surrounding the emergence and management of superintelligence, as well as the need to reconcile artificial intelligence with human values. Careful management and the need for global cooperation are important to ensure the safe and efficient development of technologies.

Keywords: artificial intelligence, superintelligence, ethical issues, management, technology, risks, future, medicine, education, transportation, global cooperation, human values, Coherent Extrapolated Volition (CEV), algorithms, innovation, responsibility.

Sizning bosh suyagingiz ichida o'qish jarayonini amalga oshiruvchi narsa joylashgan. Bu narsa – inson miyasi, boshqa hayvonlarning miyalarida mavjud bo'lmagan ba'zi qobiliyatlarga ega. Bizning sayyoradagi ustun mavqeyimiz aynan shu noyob qobiliyatlar tufayli paydo bo'lgan. Boshqa hayvonlar kuchliroq mushaklar va o'tkirroq tirnoqlarga ega, ammo bizning miyamiz ancha zukko. Bu ustunlik vaqt o'tishi bilan ko'payib borgan, har bir avlod o'zidan oldingi avlodning yutuqlariga asoslangan. Agar qachondir biz umumiy aql bo'yicha inson miyasidan ustun bo'lgan mashina miyasini yaratsak, unda bu yangi superintellekt juda kuchli bo'lishi mumkin.

Aslida, biz inson qadriyatlarini himoya qiluvchi turdagi superintellekt yaratishimiz mumkin. Buni amalga oshirish uchun juda kuchli sababimiz bor. Amalda esa boshqarish muammosi — ya'ni, superintellekt nima qilishi kerakligini qanday boshqarish masalasi — juda qiyin ko'rinadi. Bundan tashqari, biz faqat bitta imkoniyatga ega bo'lamiz. Agar do'stona bo'lmagan superintellekt paydo bo'lsa, u bizni uni almashtirish yoki uning afzalliklarini o'zgartirishdan to'sib qo'yadi. Bizning taqdirimiz belgilab qo'yilgan bo'ladi.

Albatta xar qanday sohadagi yangi yutuqlar xususan suniy intellekt sohasidagi yutuqlar xam o'zi bilan birga yangi xavf-hatarlarni xam olib keladi. Hozirgi zamonaviy raqamli dunyoni suniy intellekt texnologiyalarisiz tasavvur qilish qiyin. Suniy intellekt bizning kundalik hayotimizning asosiy qismiga aylanib ulgurgan.

Suniy intellekt texnologiyalaridan biz har kuni o'zimiz bilgan va bilmagan xolatda deyarli har bir qadamimizda foydalanamiz va duch kelamiz. Hozirgi raqamli zamonamizda eng rivojlanayotgan soha bu IT, axborot texnologiyalari bo'lsa bu sohaning eng rivojlangan va kelajagi insoniyat taqdiriga izchil bog'liq bo'lgan sohasi bu suniy intellektidir. Inson aqlining texnologiyalar orqali qanday rivojlanib borayotganini muhokama qilish mumkin. Bugungi kunda mashinalar inson miyasi kabi ba'zi aqliy jarayonlarni simulyatsiya qilishni boshlaganini, bu esa texnologiyaning inson salohiyatini qanday kengaytirayotganini ko'rsatadi. Bu mavzuni sun'iy intellektning hayotimizdagi roli bilan bog'lash mumkin. Salomatlik, ta'lim, hatto kosmik tadqiqotlar kabi sohalarda SI yangi inqilobni yaratishi mumkin. Inson aqlidan ustun bo'lgan superintellektning paydo bo'lishi axloqiy masalalarni keltirib chiqaradi.

Nick Bostromning *Superintelligence* kitobiga asoslanib, superintellekt inson aqlini oshirish qobiliyatiga ega bo'lgan sun'iy intellekt sifatida ta'riflanadi, ammo uning rivojlanishi va maqsadlarini to'g'ri boshqarish muammosi katta xavflarni keltirib chiqarishi mumkin. Bostrom superintellektning uch turini ajratadi: instrumental xohish (maqsadga erishish uchun resurslardan foydalanish), epistemik xohish (bilim izlash), va normativ xohish (insoniyat qadriyatlarini bilan uyg'un bo'lish). Biroq, eng katta xavf - sun'iy intellektning inson qadriyatlarini bilan mos kelmasligi, chunki to'g'ri dasturlanmagan superintellekt, hatto yaxshi niyat bilan, insoniyatga zarar yetkazishi mumkin. Bostromning *Coherent Extrapolated Volition* (CEV) yondashuvi bu masalani hal qilishga harakat qiladi, lekin bu insoniyat qadriyatlarini to'g'ri modellashtirishda yuzaga keladigan katta murakkabliklarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi juda qiyin.

Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining rivojlanishi hayotimizga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bugungi kunda, SI texnologiyalari kundalik ishlarimizning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Mashinalar va dasturlar inson aqli simulyatsiyasini amalga oshirayotgani va ba'zi vazifalarni avtomatik ravishda bajarishi insoniyatning imkoniyatlarini kengaytirmoqda. SI, ayniqsa, tibbiyot, ta'lim, transport va kommunikatsiya sohaslarida inqilobiy yutuqlarga olib kelmoqda. Masalan, sun'iy intellekt tibbiyotda aniqlikni oshiradi, ilg'or algoritmlar esa kasalliklarni erta aniqlash va davolashda yordam beradi. Ta'limda esa, shaxsiylashtirilgan o'quv dasturlari orqali talabalar har birining o'ziga xos ehtiyojlarini qondira olishadi.

Biroq, bu inqilobiy o'zgarishlar insoniyatni yangi xavf-xatarlar bilan ham yuzma-yuz qoldirmoqda. Sun'iy intellektning tez rivojlanishi, insoniyatning kelajagi va axloqiy qadriyatlarini haqida jiddiy savollarni keltirib chiqaradi. Agar superintellekt

rivojlansa, u inson miyasi darajasida yoki undan yuqori darajada fikrlash qobiliyatiga ega bo'ladi. Bu o'zgarishlar, albatta, ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, lekin bir vaqtning o'zida jiddiy xavf tug'diradi. Superintellektning yaratilishi insoniyat uchun ijobiy yoki salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin, va bu muammoning eng katta qismi boshqaruvning qiyinlashuvi va ehtimoliy noxush natijalardir.

Superintellektning rivojlanishining yana bir xavfi uning insoniyatni nazorat qilishga olib kelishi yoki insoniyatni o'zgartirishga urinishidir. Bostromning fikriga ko'ra, superintellektning "instrumental xohish" (maqsadga erishish uchun barcha vositalardan foydalanish) deb ataluvchi jihati, uni nazorat qilishni yanada qiyinlashtiradi. Agar sun'iy intellekt o'z maqsadlariga erishish uchun bizni to'siq sifatida ko'rsa, unda u insoniyatni yo'q qilishni yoki uning xatti-harakatlarini o'zgartirishni boshlashi mumkin. Shuningdek, superintellektning rivojlanishida "epistemik xohish"ning mavjudligi ham xavfli. Bu, sun'iy intellektning bilim izlashga bo'lgan doimiy intilishi bilan bog'liq bo'lib, bu bilan resurslarning haddan tashqari sarflanishiga olib kelishi mumkin. Bu holat odamlarning asosiy ehtiyojlari va xavfsizligiga xavf tug'dirishi mumkin.

Shu bilan birga, sun'iy intellektni boshqarish va uni insoniyatning manfaatlariga xizmat qilishini ta'minlash uchun yangi yondashuvlar zarur. Bostromning *Coherent Extrapolated Volition (CEV)* yondashuvi bu muammoni hal qilishga yordam berishi mumkin, chunki u sun'iy intellektni insoniyat qadriyatlarini kelajakda qanday rivojlantirishga yo'naltirishni o'z ichiga oladi. Biroq, bu yondashuvni amalga oshirish juda murakkab va inqilobiy o'zgarishlarga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, sun'iy intellektni nazorat qilishning samarali tizimini ishlab chiqish bizning bosh vazifamizga aylanishi kerak. Agar biz bu tizimni muvaffaqiyatli yaratishga erishsak, sun'iy intellektni insoniyatning manfaatlariga xizmat qilishga yo'naltirish mumkin. Shu bilan birga, insoniyatning axloqiy qadriyatlari va axloqiy masalalariga alohida e'tibor berish zarur. Chunki sun'iy intellektni boshqarishning muvaffaqiyati, uning axloqiy jihatlariga asoslanadi.

Sun'iy intellektning rivojlanishi insoniyat hayotini tubdan o'zgartirish potentsialiga ega. Uning ta'siri nafaqat iqtisodiyot va texnologiyada, balki axloqiy va ijtimoiy sohalarida ham sezilarli bo'ladi. Bugungi kunda, mashinalar inson miyasi kabi ba'zi aqliy jarayonlarni simulyatsiya qilishni boshladi, bu esa yangi imkoniyatlar va xavflarni keltirib chiqaradi. Agar sun'iy intellekt insoniyat qadriyatlari va ehtiyojlariga mos kelmaydigan tarzda rivojlansa, bu jiddiy xavf-xatarlarga olib kelishi mumkin. Shu bilan birga, sun'iy intellekt texnologiyalarining boshqarilishi global hamkorlik va ehtiyotkorlikni talab etadi. Ularning xavfsiz va foydali bo'lishini

ta'minlash uchun aniq strategiyalar ishlab chiqilishi zarur. Faqatgina to'g'ri yo'nalishda rivojlangan sun'iy intellekt insoniyatning kelajagini yaxshilashga hissa qo'shishi mumkin. Bu jarayonda texnologiyalarning axloqiy ta'sirlarini e'tiborga olish va ularni boshqarishda ehtiyotkorlik muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nick Bostrom Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies